

TJUGOFEMTE SÖNDAGEN "UNDER ÅRET"

ÅRGÅNG C

Första läsningen: **Am 8:4-7** (*Herrens ord till dem som "vill köpa de fattiga för pengar"*)

Amos ord från 700-talet f. Kr. är ohyggligt aktuella. "Varför ska vi butiksägare tvingas hålla stängt och gå miste om intäkter för att kristna firar *Kristi himmelfärds dag?*" – så frågas det i dag (jfr v. 5). Den otyglade kapitalismen vill ha *vinst framför allt*, ibland på bekostnad av ärligheten (v. 5): varor framställs bättre än de är. Värst drabbas de svagaste (v. 6). Amos förkunnelse handlar inte bara om ekonomi. När vi reducerar Gud till en coach för personliga intressen, när vi söker *spiritual wellness* och inte **sanning** utmanas vi av Amos.

Andra läsningen: **1 Tim 2:1-8** (*Jag uppmanar till bön för alla människor till Gud som vill att alla människor skall räddas*)

Paulus önskar att kristna lugnt och stilla verkar för att *alla människor skall räddas* (v. 3). Hade han skrivit samma sak i v. 2 om han vetat att den kejsare som regerade just då, Nero, skulle döma honom till döden? V. 8: rätt bön beror inte på yttre hållning ("lyfta händer") utan på inre: *upplyft era hjärtan* uppmanar prästen oss i mässan.

Evangelium: **Luk 16:1-13** (*Ni kan inte tjäna både Gud och mammon*)
(alternativ, kortare läsning: Luk 16:10-13)

Omedelbart får vi här intrycket av en slug bedragare som fuskar till sig privilegier hos sin arbetsgivares låntagare för att rädda sin framtid. I så fall är det inte utan viss humor som Jesus *berömde den ohederliga förvaltaren* (v. 8). Poängen är då: "Tänk om ni som vill vara hederligare än han kunde vara lika snabba och beslutsamma med att förbereda er för domens dag genom att dela med er åt behövande!" Det är i den andan som Lukas ger oss berättelsen. Men den kan från början ha haft fler undertoner: det var vanligt på Jesu tid att rika arrendatorer kringgick förbudet mot ränta (5 Mos 23:20) genom att låta sina debitorer kvittera för *mer* än de hade lånat. På så sätt gjorde de vinst utan att krocka med Moses lag. Men se här: förvaltaren, vars jobb var att skyffla in pengar åt sin frånvarande chef, låter skriva om kvittona så att de nu stämmer med verkligheten. Han är därmed trogen *i fråga om andras egendom* (v. 12), nämligen de skuldsattas! Så är han förebild för den som väljer Gud i stället för pengarnas och profitens avguder ("mammon" i v. 13). Många kristna arbetar i lägen där vinstintressen går före allt och mår dåligt. Katolska kyrkan framhåller *det allmänna bästa* mot marknadskrafternas tyranni, utan att förespråka en centraliserad totalstyrning av ekonomin (*Katolska kyrkans katekes*, nr 2424-2425). Det är upp till varje kristen, var hon än finns, att hitta kloka sätt att begränsa *mammons* agenda och främja Guds.

MÅNDAGEN I 25 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Ords 3:27-35** (*En styggelse för Herren är den falske*)

Vi får nu tre dagar med Ordspråksboken. Dagens råd är enkla att förstå. De säger vad vi *inte* ska göra, är alltså formulerade i den *negativa* form vi känner igen från tio Guds bud (2 Mos kap. 20, ”Du skall inte...”). Vishetsböckerna bereder oss för **Kristi lära** där allt sammanfattas positivt: *Du skall älska...* (t.ex. Luk 10:27).

Evangelium: **Luk 8:16-18** (*Lampan sätts på en hållare, så att de som kommer in ser ljuset*)

Medan Matteus använder Jesusordet om **lampan under kärlet** som en uppmaning att låta alla se våra goda gärningar (Matt 5:15-16) så handlar det hos Lukas (jfr Mark 4:21-25) om att *ta till sig budskapet från Gud*. Liknelsen är förstås absurd – bara en clown tänder ett ljus och sätter en hink över det (och sedan sätter han sig kanske på hinken som blivit glödhet). Jesus kan mycket väl ha använt den komiska bilden i olika sammanhang. V. 17: allt i Jesu undervisning skall *komma till synes*. Jesus talade öppet och dolde inget (Joh 18:20-21). Detta var viktigt att framhålla mot *gnostiska* sekter som påstod sig ha en hemlig kunskap, som Jesus enligt dem hade förmedlat till en sluten elit (jfr Luk 8:9 f). V. 18: varje ord av Jesus är viktigt och vi ska lyssna noga: de som har *rätt förståelse* (och tro) kommer att få mycket mer (Amos 8:11). De som lyssnar dåligt och bara fattar delvis kommer att mista den tro de har (eller som de trodde de hade). En ytlig och felaktig kristendom blir destruktiv (exempel: apartheid-teologin i det rasistiska Sydafrika). Den dunstar bort som ett unket barndomsminne man vill skaka av sig.

Herre, du har varit vår tillflykt från släkte till släkte. (Ps 90:1)

TISDAGEN I 25 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Ords 21:1-6, 10-13** (*Några ordspråk*)

Gud är med i allt vi gör, och hans Ande genomskådar alla våra motiv. Flit, ärlighet och social generositet är *äkta vishet*. V. 13: vägrar du höra de fattigas rop ska Gud inte heller höra din bön (Luk 16:19-31).

Evangelium: **Luk 8:19-21** (*Min mor och mina bröder är alla som handlar efter Guds ord*)

Jungfru Maria var för Lukas förebilden, prototypen för en som lyssnar till Guds ord, bevarar det i sitt hjärta och tveklöst handlar efter det (v. 21; jfr Luk 1:26-38; 2:19; 2:51; 1:39). Men Jesu släkt stod inte bakom honom: *Inte heller hans bröder trodde på honom* (Joh 7:5, även det en kontrast till Maria: Joh 2:1 f). Det är fräckt, ja, pinsamt att de stör Jesus mitt i hans undervisning. De drar väl Maria med sig för ”då måste Jesus komma ut och höra på oss”. Man kan som jämförelse föreställa sig att en biskop står och predikar i

kyrkan. Då anländer släkten och vill träffa honom utanför, genast! Det är samma sak som att säga att han är galen och ska tas omhand (jfr Mark 3:21). Men senare kom Jesu ”bröder” (släkten i vidare bemärkelse) till tro. Ja kyrkan i Jerusalem leddes av dem under minst två generationer (först *Jakob den yngre*, och sedan *Symeon, Kleopas son*, Luk 24:18; Joh 19:25; Eusebios: *Kyrkohistoria*, III:11; IV:5, Artos). Det är fullt möjligt att Jesu ord i dagens läsning varnar för risken av en framtida familjedynasti av Jesus-släktingar. Lukas, den resande reportern från de grekiska kristnas värld såg kanske denna fara med egna ögon. **Hela kyrkan är en verklig familj** av bröder och systrar. Den är *mer* familj för oss än vår biologiska familj, ifall denna drar bort oss från Gud. Då får vi avvisa den.

Lär mig att göra din vilja, ty du är min Gud. (Ps 143:10)

ONSDAGEN I 25 VECKAN ”UNDER ÅRET” MATTEUS, APOSTEL OCH EVANGELIST, fest

Det första man ser när man öppnar Nya testamentet är den helige MATTEUS evangelium. Där visas Jesus som en modig lärare, radikal och i djupa konflikter – kanske var tullindrivaren Matteus själv likadan. Änglar, drömmar, barn och pengar är några av hans favoritdetaljer. Matteus flätar in sig själv i dagens läsning ur evangeliet, Matt 9: 9-13 (och kanske också, fast indirekt, i Matt 13:52) – åtminstone är det den vanliga tolkningen. I parallellställena Markus (2:13f) och Lukas (5:27f) heter denne tullindrivare Levi – därför kan vi kalla denne apostel för Matteus Levi (i antiken hade judar ofta dubbla namn, typ Saul/Paulus). Matteus var alltså en av romarnas hatade inkassomän som pressade pengar av folk. Men Jesus kallade honom, och han ändrade sitt liv, ja blev apostel (Matt 10:3). Den omvända syndaren ger oss i sitt evangelium mycket av Jesu lära, en ”handbok”, ja stridsskrift (se kap. 23) till försvar för tron på Jesus Messias. Matteus proklamerar att gudsriket, som profeterna längtat efter, är förverkligat i kyrkan. Detta rike har en kung (Kristus), en lag (Bergspredikan i kap. 5-7) och ett nytt förbund med tillhörande överstepräst och kult (Kristus och eukaristin). Varje döpt människa tillhör riket, här och i himlen, och det ska spridas ut över jorden (Matt 28:18-20).

Den första läsningen i dag (ur Efesierbrevet) handlar om den enhet som ska finnas i Kristi kyrka. Enheten kräver att vi inte diskriminerar någon. Så varnar Matteus i kap. 18 mot makttänkande och hänsynslös behandling av barn, och han visar hur syndare ska tillrättavisas förnuftigt, tålmodigt och utan vrede.

Biskopen Ireneus av Lyon skrev omkring år 180: ”Matteus författade ett evangelium bland hebreerna på deras språk samtidigt som Petrus och Paulus förkunnade evangeliet i Rom och grundade församlingen där” (*Adv. haereses* 3,1,1). Ett halvsekel tidigare – ca år 125 – intygade biskopen Papias i Egypten att Matteus ”sammanställde Jesu ord och gärningar på hebreiska, och var och en översatte dem så gott det gick” (Eusebius, *Kyrkohistoria* 3,39, 16). Matteus text har rötter i den urkristna judiska miljön, kanske i en skriftskola med stöd från en lokal församling.

Fira Matteus festdag i dag genom att läsa i hans bok!

Särskilda läsningar denna dag: Ef 4:1-7, 11-13 och Matt 9:9-13

TORSDAGEN I 25 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Pred 1:2-11** (*Inget nytt sker under solen*)

Denna vishetsbok är lätt att misstolka. Predikaren vill visa att mänsklig strävan är full av illusioner, ”tomhet” (ordagrant: *vindfläkt*, intighet, förgänglighet, absurditet). Han beundrar Guds skapelse: jorden, solen, vinden, floderna (v. 4-7). De *består* men människan *förgår*. Det gör ont att veta. Varje ny generation ser sig själva som utvecklingens spjutspets (v. 10) men den är redan en vissnande blomma. Vi är här ganska nära Jesu kritik av arbetsnarkomani (Matt 6:25-34; Joh 6:27).

Evangelium: **Luk 9:7-9** (*Vem är han som jag hör allt detta om?*)

Drygt tre decennier tidigare *darrade* Herodes den store, *och hela Jerusalem med honom*, inför Jesu födelse (jfr Matt 2:3). Nu darrar kungens son, Herodes Antipas, som bara är tetrark, en romersk småfurste. Hans agenter är väl informerade om folkopinionen (v. 7). Där kokar vreden över mordet på *Johannes döparen*: enligt den judiske historieskrivaren Flavius Josefus (*Ant.* 18:116-119) ansåg många att Herodes nederlag i ett krig mot grannfolket (nabateerna) år 36 var ett straff för denna ogärning några år tidigare. Tanken att Döparen kunde hämnas genom att bli levande igen föreföll rimlig. Matteus och Markus vet att fursten faktiskt trodde att Jesus var den återuppståndne Johannes (Matt 14:2; Mark 6:16). De två evangelisterna ger oss makabra detaljer om födelsedagsavrättningen (Matt 14:3-12; Mark 6:17-29). Herodes *försökte få träffa* Jesus (v. 9). Därmed menas *mörda* (se Luk 13:31). När de två slutligen möts är Jesu rörelse sprängd. Mästaren står i bojor framför sin furste. Då är rädslan borta: Herodes gör narr av den försvarslöse gudsmannen, sveper en lyxmantel kring fången och slänger ut honom (Luk 23:11) till hånskrattande romerska soldater.

Rädda mig, Herre, från onda människor. (Ps 140:2)

FREDAGEN I 25 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Pred 3:1-11** (*Varje företag under himlen har sin stund*)

”Det får ta sin tid” säger man tröstande till någon som stressar upp sig, ”vi tar det sen”. Men Predikaren menar nog motsatsen: eftersom livet är förgängligt (läsningen igår) gäller det att inte missa rätt tid för rätt handlande. Det handlar om sinnesnärvaro: NU är tid att plantera: plantera alltså. NU är tid att skörda: skörda alltså. *Mindfulness* är inte en buddhistisk uppfinning. Predikaren lär oss den.

Evangelium: **Luk 9:18-22** (*Du är Guds Messias. Människosonen måste lida mycket*)

Lukas betonar att Jesus vid detta tillfälle drog sig undan *för att be* (v. 18). Hans evangelium är en *böneskola*, full av liknelser och förklaringar och även böner i Jesu egen mun. De tre hymnerna i **Kyrkans dagliga bön** är från hans bok: *Sakarias lovsång* (Luk 1:68-79, i morgonbönen laudes), *Marias lovsång* (Luk 1:46-55, i kvällsbönen vesper) och *Simeons lovsång* (Luk 2:29-32, i bönen inför natten completorium). Petrus svar på Jesu fråga i v. 20 låter som i Joh 6:69, men annars är allt här en parallell till Matt 16:13-23 och Mark 8:27-33. Matteus och Markus kan tillägga att Petrus tog Jesus åt sidan och försökte få honom att sluta prata om att han skulle lida. Lukas nämner inte denna för Petrus pinsamma incident. I Markus version bildar Petrus bekännelse mittpunkten i hela evangeliet. Hos Matteus får vi den högtidliga installationen av ”ståthållaren” i kyrkan, Petrus (Matt 16:18-19), alltså påveämbetet. Men här hos Lukas ges berättelsen närmast i förbifarten. Vi noterar att lärjungarna har samma bild av folkopinionen som Herodes agenter (läsningen i går) och att Jesus förkunnar sitt lidande och sin död. Ingen kommenterar det (ännu).

Förslag till fredagsoffer: Ta itu med det ansvar jag ofta undviker och be Gud om TRO!

LÖRDAGEN I 25 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Pred 11:9 – 12:8** (*Tänk på din Skapare i din ungdom*)

Predikaren är inte pessimist utan realist. Ungdomens glädje är välsignad av Gud – men den unga människan ska alltid hålla Guds dom och sin grav för ögonen! V. 2-5 är poetiska bilder av åldrandets besvär: livets vinter kommer, armar och ben blir svaga, man ser dåligt, vågar inte gå ut, blir som ett mandelträd (v. 5: vita blommor = vitt hår), livslusten avtar. V. 7-8 är dödsbilder: Adam blir till stoft, som Gud vill (1 Mos 3:19).

Evangelium: **Luk 9:43b-45** (*Människosonen skall överlämnas i människors händer*)

Häpnadsväckande framgångar – så beskrevs nog den galileiske undergöraren och predikanten bland folk. Lärjungarna måste ha berusats av medvinden och tagit den som ett säkert tecken på att *nu blir det seger för Guds kungarike – en fråga om dagar innan världen förvandlas till paradiset*. Jesus korrigerar tvärt denna förväntan. Han ber – ovanligt tydligt – om uppmärksamhet: *Lyssna noga på vad jag nu säger till er* (v. 44). I v. 45 visar Lukas med stor tydlighet att lärjungarna blev rädda och inte fattade vad Jesus menade.

”Ska *Människosonen* från himlen dödas? Vansinne! Skulle denna gestalt, som ska få *makt, ära och herravälde av Gud* (Dan 7:13-14), vara svagare än andra människor?” Jesu ord om sitt lidande verkade stå i skriande kontrast till alla hans mäktiga under. Men lärjungarna glömde inte de märkliga orden som störde dem. Vid uppståndelsen avslöjades meningen (Luk 24:6-8). Uppståndelsen är poängen. Den firar vi – än en gång – i morgon, liksom varje söndag.

Min andel är Herren, jag lovar att lyda dina ord. (Ps 119:57)
